

מערך פעילות לפודקאסט ערך השוויון בדמוקרטיה

מטרות הפעילות

- להכיר את המשמעויות השונות של מושג השוויון בדמוקרטיה.
- ללמוד על מרכזיות מושג השוויון בדמוקרטיה.

חומרים:

כדורי טניס או כדורים עשויים מקיפול נייר – כמספר המשתתפים/משתתפות;
פח או כל מיכל קטן אחר שישמש כ"סל" קליעה ופרס קטן (שוקולד, חפץ וכד');
דף הגדרות - מושגים שונים של שוויון (מצורף בסוף).

האזנה לפודקאסט:

<https://open.spotify.com/episode/5gFEp2FOxMr1Y2uwoejF1I?si=iHD8ZPq7SuSdgZgDwwNZfQ&nd=1&dlsi=b7bf49a0a18542ea>

מהלך הפעילות:

מאזינים תחילה ביחד לפרק השני של הפודקסט "[מהו שוויון](#)"

- מפנים את מרכז הכיתה/החדר שיהיה נקי מחפצים כדי שאפשר יהיה לקיים בו את המשחק.
- מבקשים מכל המשתתפים והמשתתפות לעמוד בטור – האחד אחרי השני; נותנים כדור לכל אחד/אחת.
- במרחק של מטר וחצי בערך מהראשון/ראשונה בטור – יונח ה"סל" (פח/מיכל ריק) ובתוכו הפרס.
- מבקשים מכל משתתף/משתתפת – מהמקום בו הם עומדים (לא משנים מיקום) לפי התור – לזרוק את הכדור אל ה"סל". מי שכדורו נכנס ל"סל", מקבל את הפרס המצוי בו.
- שתי אפשרויות להתפתחות המשחק:
 - אם תתחיל מחאה על אי השוויון כבר בהתחלה – מחלקים הקבוצה לתת-קבוצות בנות 3-4 משתתפים. כל אחת, וכל קבוצה מתבקשת לעצב את המשחק באופן חדש שיהיה שוויוני יותר מזה שהוצע על ידי המנחה.
 - הערה: המחאה צפויה לפרוץ בגלל שבחוקי המשחק יש עדיפות ברורה לעומד בראש התור.

- אם לא תהייה מחאה כבר בשלב הראשון, נותנים למשתתפים.ות להמשיך במשחק, עד שתתעורר מחאה, ואז מחלקים אותם לעבודה בתת-קבוצות.
- בכל אחת מהאפשרויות – כל תת-קבוצה תצייר את המודל השוויוני למשחק שהם מציעים (לדוגמה, המשתתפים יעמדו בעיגול והפח יהיה במרכז החדר).

6. מתכנסים במליאה: כל תת-קבוצה תציג את הדרך החדשה בה עיצבה את המשחק, באמצעות האיור, כדי שיהיה שוויוני.

7. דיון במליאה:

- האם היו בין המודלים שהוצגו תפיסות שונות של מושג השוויון; ואם כן מהן?
- האם היו הצעות שהיו בלתי שוויוניות ובטעות כונו שוויוניות?
- האם תוכלו למצוא מקבילות למודלים שהוצגו במציאות.
- לאיזה מודל של שוויון חברתי היו רוצים להשתייך.
- איזה סוגי שוויון, עליהם דובר בפודקאסט, באו לידי ביטוי בעיצוב המחודש של המשחק?

8. הצעה להמשך הדיון:

- מחלקים לכל אחד/ואחת את דף מושגי השוויון ומבקשים מהם להתייחס לשתי השאלות הבאות:
- האם המודל שלהם היה שייך לאחת מההגדרות המופיעות בדף.
 - האם היו רוצים להחליף את המודל שציינו בשלב הקודם במודל אחר המופיעים בו.

9. סיכום:

מסכמים את עיקרי הדברים שעלו בפעילות זו ובפודקאסט שהאזינו לו: פעילות זו עסקה במשמעויות השונות של מושג השוויון במשטר ובאורח החיים הדמוקרטי. למדנו על הנחת היסוד הדמוקרטית של שוויון ערך האדם, ועל משמעויות מושג השוויון כשאנו מנסים לתרגם את הערך השווה של בני אדם לעשייה, למבנים חברתיים ולמוסדות שלטוניים. למדנו על סוגים שונים של שוויון: שוויון הזדמנויות, שוויון בתוצאות, שוויון בפני החוק, שוויון זכויות ועוד. לאחר מכן, מבקשים מהמשתתפים והמשתתפות לציין מהן השאלות שהדיון על מושגי השוויון השונים העלה אצלם ומה הם מבקשים להוסיף לסיכום שלעיל.

פנו אלינו - להדרכה וסיוע ביישום הפעילות; להזמנת הרצאות וסדנאות;

לקבלת מערכי פעילות נוספים ולהרחבה בנושא זה ובנושאים אחרים;

054-4448290 02-6448290 info@adaminstitute.org.il

[/https://www.adaminstitute.org.il](https://www.adaminstitute.org.il)

דף הגדרות: מושגים שונים של שוויון

שוויון ערך האדם

הדתות השונות מייחסות ערך שווה לכל בני האדם בגלל היותם בראי האל אשר נבראו בצלמו. גישות חילוניות מייחסות ערך שווה לבני אדם כבעלי תבונה בעלי יכולות מוסריות. "לאדם [...] חשובה הידיעה או האמונה שהוא כאדם איננו נחות מכל הבחינות מאנשים אחרים. [...] בני האדם לפחות רוצים להאמין שאינם שווים פחות"¹.

שוויון הזדמנויות ושוויון בתוצאות

שוויון הזדמנויות פירושו מתן אפשרות שווה לכול לפעול להשגת המשאבים העומדים לרשות החברה. **שוויון בתוצאות** פירושו לדאוג שבפועל, האזרחים יחלקו ביניהם את משאבי החברה בצורה שוויונית. " [...] השאלה היא איפה צריך לבדוק או איפה צריך להבטיח את השוויון. האם השוויון צריך להיות במוצא של תהליך כלשהו או בתוצאה של אותו תהליך. או בתרגום עממי, האם מדובר על שוויון הזדמנויות או על שוויון בתוצאות."²

שוויון בפני החוק

בהכרזות על זכויות האדם, כוללים בדרך כלל שני היבטים של הזכות לשוויון: שוויון בפני החוק ואיסור אפליה מטעמים מסוימים, כגון השתייכות לגזע, למין, לדת או ללאום. דרישת השוויון בפני החוק מבטאת את התפיסה כי בהליך השיפוטי אין שום הבדלים רלוונטיים בין אנשים: אין להדור את הדל בריבו ואין להטות משפט לעשיר. [...] אפליה מוגדרת כהתנהגות שונה כלפי אדם מטעמים שאינם מצדיקים את השוני בהתנהגות. השאלה המרכזית, המעוררת כל טענה של אפליה, היא בדיוק זו: האם אכן קיימים במצב טעמים המצדיקים את ההתייחסות השונה?³

שוויון מתוך הבדל (קבלת השונות) – שוויון מתמטי (מתן יחס זהה לכל אדם)

נקודת המוצא של **שוויון מתוך הבדל** היא שעל מנת ליצור שוויון, השונות בין בני אדם מחייבת התייחסות נפרדת לכל אחת ואחד. **שוויון מתוך זהות** (שוויון מתמטי) מניח שכדי שיווצר שוויון, יש לנהוג בכל בני האדם באופן זהה ואחיד.

שוויון – לכל אדם לפי צרכיו ומכל אדם לפי יכולתו

שוויון בסיפוק הצרכים פירושו ביסוס ההסדר החברתי על העיקרון שכל יחיד יקבל מהקבוצה מענה לצרכיו באופן שונה, ושתרומתו תהיה בהתאם ליכולתו. הרעיון הוא לאפשר לכל השותפים בחברה לספק את צרכיהם בהתאם לאפשרויות העומדות בפני החברה. ככל שאפשרויותיה של החברה תהיינה רבות יותר, כך גם תגדל רמת סיפוק הצרכים של כל יחיד.

¹ . רבקה בר-יוסף, "בעיית השוויון מנקודת ראות סוציולוגית", שבח אדן (עורך), שוני ושוויון: חומר לימודים לבית הספר העל-יסודי, 1991, עמ' 29.

² . רבקה בר-יוסף, שם שם, 1991, עמ' 30

³ . רות גביזון, "זכויות האדם", רות גביזון, חגי שניידור (עורכים), **זכויות האדם והאזרח בישראל: מקראה**, א, 1991, עמ' 31

שוויון זכויות

שוויון זכויות פירושו הסדר המגדיר את התחייבות החברה לרמה מסוימת של סיפוק הצרכים החיוניים של האדם. למרות זאת, אין החברה מתחייבת לחלק את מכלול משאביה באופן שווה בין יחידיה; ההתחייבות היא לרמה מוסכמת, שעל המעוניין להרחיבה לפעול לשם כך בכוחות עצמו. "זכויות האדם והאזרח הם "אינטרסים" מסוגים שונים, שהם מוגנים ומובטחים לכול [...] והם מוקנים לאדם מתוקף היותו אדם (או אזרח), ולא מתוקף היותו אדם מסוים, בעל כישורים מסוימים, או מכיוון שהוא מצוי בעמדה מסוימת, או שהוא בעל תפקיד מסוים. כלומר, אלו זכויות אוניברסליות, המוקנות באופן שוויוני לכל אדם."⁴

שוויון וחירות

יש המציגים את החירות כמושג המנוגד למושג השוויון. בעוד שחירות נתפסת כאפשרות למימוש מרב הרצונות והצרכים, השוויון נתפס כמי שמגביל אותה. הגישה החינוכית של מדרשת אדם גורסת כי מושגי השוויון והחירות נגזרים זה מזה בהיותם עקרונות דמוקרטיים בסיסיים – **הזכות השווה לחירות של כל אדם**. לתפיסתנו, חירות ללא שוויון פירושה חירות הניתנת רק לחלק מהשותפים בחברה. הניסיון להציג את מושג החירות כסותר את מושג השוויון נכון לגבי הקבוצה הפריווילגית, אך אינו נכון לגבי הקבוצה המוחלשת. הקבוצה המוחלשת תרחיב את חרותה אם יהיה שוויון ואילו הקבוצה בעלת הכוח תאלץ לוותר על חלקה. [...] בני אדם שווים זה לזה לא רק בכך שכולם בני אדם אלא גם בכך שכולם שונים זה מזה. זכותם של בני האדם לממש ולפתח שונות זו, ועקרון השוויון הוא הבא לקבוע זאת על-פי מושג החירות."⁵

שותפות ושוויון

תפיסת העולם הדמוקרטית מניחה זכות שווה של כל איש ואשה להיות שותפים באופן שווה בתהליכי קבלת החלטות הנוגעות לכולם. אם לכולם ערך שווה, אין סיבה לתת עדיפות לאנשים מסויימים בתהליכי קבלת ההחלטות בנושאים החשובים לכולם. אם לכולם ערך שווה, והם שונים ביכולותיהם, הרי שלכל אחד תרומה סגולית חשובה לתהליכי חשיבה משותפים. אם לכולם ערך שווה וכולם בעלי יכולות מגוונות ושונות, הרי שהשתתפותם בקבלת החלטות עשויה לשפר ולטייב את ההחלטות.

⁴ . יוסי זיו, "מדוע לתת זכויות שוות לכל אדם", **כל אדם**, 9: זכויות שוות (דצמבר 1992), עמ' 1

⁵ . רן סיגד, "על מושג השוויון" **עיון**, כה (תשל"ד), עמ' 26-27